

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק

כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל

בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"

חתימת סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 5775333-03

האשה
החשובה ורודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ו ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 870

מסכת גיטין מ"ב - מ"ח ♦ כלים י"ה, ז' - י"ט, א'

בס"ד, י"ד שבט תשע"ו

השבוע בגליון

- ♦ תפילה מסידור כשר
- ♦ שחרור גנבים מבית הכלא, אימתי?
- ♦ גנב רעב ללחם
- ♦ תשלום לאדם כדי שלא יתנצר
- ♦ שר האוצר של דוד המלך
- ♦ פירוק שותפות, כיצד?

- ♦ תקפה ההלכתי של התחייבות פוליטית
- ♦ מדוע השביע יעקב אבינו את עשו
- ♦ הסכם פוליטי-דבר שלא בא לעולם?
- ♦ מכירתה של העיר פריז
- ♦ דינו של סופר סת"ם שסרח
- ♦ סופר סת"ם שלא הניח פרשיות בתפילין

דבר העורך

רואה חשבון שעושה חשבון

לפניכם סיפורו של אחד מלומדי הדף היומי, הר"ר אבנר ש. הי"ו.

במהלך רוב שעות היום שווה ר' אבנר במגדלי עזריאל, ספון באחד החדרים המשמש אותו לעיסוקו כרואה חשבון בחברה גדולה.

אל ר' אבנר התוודענו לאחר ששמענו כי הוא משתתף בכל יום בשלשה שיעורי הדף היומי! השכם בבוקר הוא פותח בשיעור הדף היומי בשעה 5:40, בבית הכנסת תפילה למשה ברחוב הרצוג בבני ברק. לאחר תפילת שחרית הוא פוסע לרחוב התם סופר, לבית המדרש סוכטשוב, לשמיעת שיעור נוסף מפי ראש בית המדרש למגידי שיעור מאורות הדף היומי, הרה"ג ר' חיים דוד קובלסקי שליט"א. בשעה שבע בערב הוא מסיים את עבודתו ומשתתף בשיעור נוסף בבית הכנסת הראשונים.

אהבתו של ר' אבנר ללימוד תורה מביאה אותו ללמוד בשלשה שיעורים בכל יום, כדי לשנן את דף הגמרא. עובדה זו מעלה את השאלה, כיצד אדם עסוק כרואה חשבון, יכול למצוא פנאי לכך?

ר' אבנר: אמתי! לעיתים אני עובד רצוף עד שבע בערב, וזה באמת מעייף, אבל אין לי כל אפשרות לוותר על הדף היומי! אני אומר לאנשים שאני לומד דף היומי ובין לבין אני עובד... אחרי שמתחילים ללמוד דף היומי אי אפשר להתנתק מזה. פעם היו תקופות שנשארת במשרד עד עשר בלילה, אבל אחרי שתחמתי את עצמי לשיעור נוסף בערב, אני מספיק בדרך כלל את כל עבודתי עד השיעור. מקבלים כוחות.

ר' אבנר, לו היית מתבקש לנצח יודים להצטרף למעגל לומדי הדף היומי, מה היית אומר להם? ר' אבנר: אני אומר שלימוד הדף היומי מכניס את האדם לפרופורציות אחרות. התפיסה וההסתכלות

◀

דף מב/ב דבר שלא בא לעולם

תקפה ההלכתי של התחייבות פוליטית

סוגייתנו דנה בתקפה של מכירת חפצים שלא היו קיימים בעולם בשעת מכירתם, כגון, אדם שמכר את התבואה שיצמיחו שדותיו בשנה הבאה. **להלכה** (שולחן ערוך י"ד סימן רמ"ט) נפסק כדעת חכמים הסוברים, שמכירה זו אינה מחייבת, מאחר שלצורך קניין דרושה גמירות דעת של המוכר ושל הקונה, וחז"ל אמדו בדעתו של אדם, שהסכמתו לקניית חפץ שלא בא לעולם אינה מושלמת, מאחר שהחפץ אינו קיים עדיין.

מדוע השביע יעקב אבינו את עשו: כאשר ביקש יעקב אבינו לקנות את הבכורה מעשו, הוא השביע את עשו לפני הקניין (בראשית כה/לג). לכאורה, לשם מה היה צריך להשביעו, ומדוע לא היה די במעשה הקניין עצמו? מכח שאלה זו הוכיח הרא"ש (מובא בטור בפירושו לתורה בראשית כה/לא), כי גם קודם מתן תורה לא חלה מכירת דבר שלא בא לעולם, ומאחר שזכויות הבכורה חלות רק לאחר מות האב, גם הבכורה הרי היא, איפוא, דבר שלא בא לעולם, ועל כן נאלץ יעקב אבינו להשביע את עשו שיקיים את דבריו.

אולם, הריב"ש (שו"ת סימן שכ"ח) חולק וסובר, כי קודם מתן תורה יכול היה אדם למכור ולקנות דבר שלא בא לעולם, אך במעמד הר סיני ניתנו לעם ישראל דיני הקניינים והלכותיהם, אשר לפיהם אין מכירה זו חלה. על כן מבאר הריב"ש, שיעקב ביקש להשביע את עשו, כדי שלא יערער אחר כך על המכירה, מאחר שהכירו כאיש יהיר ובעל זרוע העלול להתכחש לקניינים.

הסכם פוליטי-דבר שלא בא לעולם? אף שאמדו חז"ל, שאדם אינו יכול להכריע בדעתו באופן סופי לגבי דבר שעדיין לא בא לעולם, מכל מקום, יש מקרים בהם אין חסרון של דבר שלא בא לעולם. לפני כחמישים שנה נחתם הסכם בין כל המפלגות הדתיות באחת מערי הארץ, כי יתאחדו למפלגה אחת שתתמודד בבחירות למועצת העיר. אחד מסעיפי ההסכם קבע, כי במקרה שלא יבחרו אלא שני נציגים בלבד, על ראש הרשימה לפנות את מקומו. הבחירות התקיימו, ולמועצה נבחרו רק שני חברים בלבד מטעם המפלגה המאוחדת. הכל ציפו להתפטרותו של ראש הרשימה, כפי שהתחייב, אלא שהוא טען כי להתחייבותו אין כל תקוף. אחת מטענות הטוען הרבני שעמד לצידו היתה, כי ההתחייבות אינה חלה, מאחר שהיא "דבר שלא בא לעולם", שהרי בשעת החתימה על ההסכם, הוא עדיין לא נבחר למועצה וממילא התחייבותו להתפטר ממנה היא דבר שלא בא לעולם...

כח הציבור: בית הדין שבפניו נידונה הסוגיה קבע, כי אף על פי שההתחייבות היתה על דבר שעדיין לא בא לעולם, מכל מקום, שונה הוא דינם של ענייני הציבור, כפי שכתבו הרא"ש והרשב"א (הובאו בשו"ת רשב"ש סימן תקס"ו), שדברים הנקבעים בציבור, בקהל רב, או על ידי פרנסי הציבור, חלים גם בלא קניין ואין בהם חסרון של דבר שלא בא לעולם, ו"מנהג פשוט הוא, מה שטובי הקהל מסכימים לעשות, שריר וקיים הוא בלא קניין" (שו"ת הרא"ש כלל ו' סימן י"ט).

צעילוי נשמת

מרת **שרה מרגלית** ע"ה
(לבית גוטמן) ב"ר יעקב ז"ל
נלב"ע י"ט שבט תשס"ה

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

ר' **משה פריימן** ז"ל
ב"ר אליהו ז"ל
נלב"ע י"ז שבט תשס"ה

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **יצחק איזנברג** ז"ל
ב"ר מרדכי ז"ל
נלב"ע י"ח שבט תשנ"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

דף מה/א מידי דהוה אמקדש את אחותו

מכירתה של העיר פריז

בסוגייתנו נחלקו רב ושמואל כיצד יש להתייחס לאדם המעניק מטבע לאחותו ואומר לה: "הרי את מקודשת לי במטבע זו כדת משה וישראל". מחלוקתם מתבססת על כך שברור לכל שאדם אינו יכול לקדש את אחותו, וממילא אין כל ספק שלא התכוון לתת לה את המטבע לשם קידושין. אלא שנחלקו רב ושמואל, האם כוונתו היתה להעניק לה את המטבע במתנה, או שמא התכוון להפקיד אצלה את המטבע אך לא להעניקה לה.

להלכה פסק הרמב"ם (עיי' לחם משנה הלכות זכיה ומתנה פרק ו' הלכה כ'), כי כאשר ברור לכל שאין אפשרות לבצע את המעשה שעבורו ניתן הממון, כגון, המקרה בסוגייתנו שאדם "קידש" את אחותו, אנו אומרים שודאי התכוון לתת לה את המטבע במתנה. אולם, פעמים שהנותן רשאי לתבוע את כספו מן המקבל, כגון, אדם הרוכש קרקע מגזלן, שאף שהמכירה לא הועילה משום שהקרקע אינה של הגזלן, אך נאמין לו לקונה כאשר יטען כי לא ידע שההלכה קובעת שהקרקע אינה עוברת לבעלותו של הגזלן ועל כן סבר שהוא יכול לרכוש אותה ממנו ולא התכוון להעניק מתנה לגזלן.

על פי סברא זו, הכריע בעל הבן איש חי בשאלה מוזרה ומעניינת שהתגלגלה אל שולחנו. מספר יהודים ישבו ושוחחו בניחותא. להפתעת הכל, פנה אחד מהיושבים אל רעהו, וביקש "לרכוש" ממנו את העיר פריז תמורת חמשה דינרים. ה"מוכר" הסכים, ובנוכחות בני החבורה ששימשו עדים למעשה המכירה, "נמכרה" העיר פריז שבצרפת, כדת וכדין, כאשר ה"קונה" המאושר משלשל חמשה דינרים טבין ותקילין לידו של ה"מוכר" המופתע. לאחר שחלפו מספר שעות, ביקש ה"קונה" שעמד לפנות לדרכו, להשיב לו את כספו, כשהוא טוען, כי מאחר שברור לכל שאין ל"מוכר" אפשרות למכור את פריז, אם כן המכירה היתה בדרך של שחוק והיתול, ועל כן המעות נותרו שלו. לעומתו טען ה"מוכר", כי ללא ספק המכירה היתה דרך שחוק, אך דווקא משום כך המעות שלו הם, משום שבדרך זו התכוון ה"קונה" להעניקם לו במתנה.

בעל בן איש חי (שו"ת תורה לשמה סימן שס"א) הכריע שהכסף שייך ל"מוכר", מאחר שמקרה זה דומה לדברי סוגייתנו, שאדם המעניק מעות עבור דבר שלא יתקיים לעולם, כוונתו ליתנם במתנה, ואף כאן ידע ה"קונה" שפריז לא היתה ולא תהיה ברשות ה"מוכר", ולפיכך כוונתו היתה להעניק מתנה לרעהו.

דף מה/ב ספר תורה שכתבו מין

דינו של סופר סת"ם שסרה

סוגייתנו עוסקת בדינם של כתבי הקודש שנכתבו על ידי גוי או על ידי מין. בבסיס הסוגיה עומדת דרשת חז"ל שלמדו מן הפסוק **"וקשרתם לאות... וכתבתם"**, כי רק מי שמצווה על הנחת תפילין ומאמין בה, גם ראוי לכתוב את כתבי הקודש (עיי' רמב"ם הלכות תפילין פרק א' הלכה י"ג). על כן, ספר תורה שנכתב על ידי גוי, קטן, אשה או עבד שאינם מצווים על הנחת תפילין, הריהו פסול ויש לגנוזו. שונה הוא דינו של ספר תורה שנכתב על ידי מין, שלא זו בלבד שהוא פסול, אלא גם יש לשרפו, מאחר שבוודאי כיוון הסופר המין לשם עבודת כוכבים בעת כתיבתו. ברם, השורף כתבי קודש שלא נכתבו על ידי מין, עובר על איסור התורה: (דברים יד/ב) **"לא תעשון כן לה' אלקיכם"** (סנהדרין עא/א).

סופר סת"ם שלא הניח פרשיות בתפילין: לפני כמאה שנה אירע מעשה נורא ברוסיה, כאשר התגלה כי סופר סת"ם שכתב עשרות רבות של ספרי תורה, תפילין ומזוזות, לא הניח פרשיות בתוך התפילין, ובחלק מהמקרים הניח פרשיה אחת או שתים בלבד במקום ארבע. עם היוודע קלונו ברבים, נמלט אותו סופר ליבשת אמריקה וגדולי הפוסקים נדרשו להכריע, אם על פי מעשיו החמורים, שהכשיל את הרבים בהנחת תפילין פסולות, יש להגדירו **כמומר לכל מצוות התורה**, שדינו כגוי שאינו ראוי לכתוב כתבי קודש וכל כתיבתו פסולה היא, או שמא הגדרתו היא **כמומר לתיאבון לדבר אחד בלבד** - לכך שלא הניח פרשיות בתפילין וכתיבתו כשרה. להכרעה זו היתה חשיבות גורלית לגבי נשים רבות שנתגרשו על ידי בעליהן בגיטין שנכתבו על ידי אותו סופר, שכן, אם אמנם דינו כמומר לכל מצוות התורה, הגיטין פסולים, משום שגט שנכתב על ידי גוי או מומר, פסול הוא (רמב"ם הלכות גירושין פרק ג' הלכה ט"ו).

בעל חלקת יואב (מובא במהרש"ם חלק ג' סימן קמ"ט) סבר, כי דינו הוא כמומר לכל התורה, שהרי בוודאי ידע כי הנחת פרשיה אחת או שניים אין בה כל תועלת, כיוון שללא ארבע הפרשיות כולן אין התפילין כשרות, ועל כן ודאי עשה זאת כדי לזלזל בדיני התורה. אולם, המהרש"ם (שם) חלק על דבריו וסבר, כי יתכן שאותו סופר לא הניח פרשיות בתוך התפילין כי רצה לחסוך בממון, ובכל אופן כאשר נזדמנו לידו פרשיות, השתדל להניח בתפילין את אלו שהיו ברשותו, ועל כן הוא מוגדר כמומר לתיאבון למצווה אחת, ולא כמומר להכעיס לכל מצוות התורה.

על דברים אחרים משתנות. הרוחניות הופכת לעיקר. זה משפיע לטובה על כל המשפחה במישורים רבים. צריך פשוט להתחיל התחלתי בשיעור אחד, והוספתי מחול על הקודש. הדף היומי מעניק ללומד אושר רוחני אמיתי ומחזק באמונה.

הצטרפות לשיעור הדף היומי באזור מגורין, הנך מוזמן לפנות למוקד הדף היומי 03-5775333

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. ספק: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף מה/א כנסת ישראל כיונה מתיילא למה דוקא ליונה

ביאר המהר"ל מפראג: **היונה**, נאמר במדרש, היא זו הנרדפת ביותר מכל העופות. ישראל, שהם נרדפים ביותר מכל העמים, יפה להם להימשל ליונה...

דף מה/ב כל שישנו בקשירה ישנו בכתובה אברהם - ישנו בקשירה

תמה רבי שלמה גנצפריד, בעל קיצור שולחן ערוך, בספרו אפריון (פרשת תולדות): איך קיים אברהם אבינו כל התורה ומכללה גם מצוות תפילין, הרי כיוון שלא נצטווה במצווה, לא היה כשר לכתבון? **נראה** לחדש, הוא אומר, שכיוון שבזכות שאמר "מחוט עוד שרוך נעל" זכו בניו לתפילין (כאמור בסוטה יז/א), הרי שהוא נחשב "ישנו בקשירה"!

דף מז/א שבק קבא דמוריקא לא השאיר כלום

על רבי ישראל מסלנט מסופר: **"לא** הניח לבניו אף קרא דמוריקא. אף לא שום ספר, כי לא רצה ליהנות משל אחרים לקנות ספרים... לא נשאר ממנו מאומה כי אם טלית ישן נושן ותפיליו" (המאורות הגדולים ר"ז). **ואף** על פי כן, היאמר מאן-דהוה כי רבי ישראל מסלנט לא השאיר אחריו כלום?!

דף מז/א כי נח נפשיה שבק קבא דמוריקא קרא אנפשיה לעזבו לאחריה חילם

זמן יקר

ביאר החפץ חיים זצ"ל: **זמן** זה שעמל להשיג את אותו קבא דמוריקא שלא נשתמש בו, יכול היה לעסוק עוד בתורת ה' ולגדול ולהתעלות. על כך היה מיצא... (אורחות חסידין).

דף מח/ב אין נפרעים

הרב - משועבד או בן חורין?

אמר רבי משה מינץ, אב"ד אובן ישן: **מדוע** נתפס צדיק בעוון הדור (כאמור בשבת לג/ב)? משום שאמרו חז"ל "אין נפרעים מנכסין משועבדים במקום שיש נכסים בני חורין", והרי "אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה..." **[מספרים** כי כאשר ראה פעם את שמו רשום ברשימת "משעבדי הקהל", הגיב ואמר: מעתה פטור אני מלהתפס בעוון הציבור...] (מליצי אש, ו' אלו).

צעילוי נשמת

הר"ר **אברהם יוסף אפרים הלוי ז"ל**

ב"ר חיים בצלאל ז"ל
נלב"ע י"ט בשבט תשנ"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידידנו
הר"ר **ישראל לוי** ומשפ' שיחיו - בני ברק

לעילוי נשמת

הר"ר **שמחה אריה אנסבכר ז"ל**

ב"ר ברוך מרדכי וציפורה יבדלחט"א
נלב"ע אור ל"ז בשבט תשס"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

ר' **ישעיהו עברוני ז"ל**

ב"ר מרדכי ודינה ז"ל
נלב"ע ט"ו בשבט תשס"ט

תנצב"ה

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

ר' **משה חי רחמים ז"ל**

בן תמר ע"ה
נלב"ע י"ג בשבט תשמ"ו

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

"התחברתי והרגשתי את מתיקות התורה"

בדרך, בבית, בעבודה,

24 שעות ביממה

**מתחברים לשיעור
המרתק**

להאזנה חייגו:

073-2951342

למסכת הנלמדת הקישו 1

בעלות שיחה רגילה

דינם של ספרים מודפסים: בתקופתנו הדפסת הספרים קלה ביותר, וב"ה ספרים יוצאים לאור בתדירות גבוהה. בדורות קודמים היתה מלאכת הדפוס קשה ויקרה מאד, ופעמים רבות היה צורך ברשיון מיוחד שהונפק על ידי השלטונות כדי להדפיס ספרים. מסיבות אלו המדפיסים היהודים היו מעטים וספרי קודש רבים הודפסו על ידי גויים [גם הדפסת התנ"ך לראשונה בוצעה בשנת ה'ר"ז בבית הדפוס של ממציא הדפוס גוטנברג שהיה נוצרי]. מצב זה עורר שאלה, האם כתבי הקודש שהודפסו על ידי נוצרים אדוקים בדתם, דינם לשריפה.

השימוש בדפוס בבית המקדש: נידון זה תלוי בשאלה האם הדפסה מוגדרת ככתיבה. פוסקים רבים סברו (גליון ר' שלמה איגר י"ד רפ"א, עין ט"ו י"ד סימן רע"א ס"ק ח' ועוד), כי גם הדפסה נחשבת כמעשה אדם, ועל כן יש לשרוף ספרי קודש שהודפסו בידי גויים אדוקים בעבודה זרה. את שיטתם הם חיזקו בראיה מעניינת מעשיית הציץ שעל מצח הכהן הגדול, עליו היה כתוב "קדש לה'". לדעת הראב"ד (הלכות כלי המקדש פרק ט') כתיבת המילים "קדש לה'" על הציץ נעשתה על ידי שהניחו על הציץ תבנית שבה היו חקוקות אותיות, והכו בפטיש על גבי התבנית וכך נחקקו המילים בציץ. הרי לנו כי גם כתיבה בצורת הדפסה נחשבת ככתיבה. אולם המהר"ם שיק (שו"ת או"ח סימן ו') דחה את ראייתם, שכן, יש להבדיל בין הכאה בכח על גבי תבנית, שוודאי נחשבת כמעשה אדם, לבין מכונת דפוס המדפיסה על ידי שרשרת של פעולות שראשיתן על ידי המדפיס.

לעומת הפוסקים שסברו כי הדפסה נחשבת ככתיבה, היו שחלקו (בני יונה י"ד סימן רפ"א) וסברו, כי הדפסה אינה נחשבת ככתיבה וגם הם הביאו ראיה לשיטתם (מהר"ם שיק שם), מכך שגט **מודפס** הריהו **פסול**. מוכח איפוא, שהדפסה אינה נחשבת ככתיבה.

תפילה מסידור כשר: לא זו בלבד שספר קודש שנכתב על ידי מין פסול הוא, אלא גם כתב רבי יהודה החסיד (ספר חסידים סימן רמ"ט), כי תפילה מתוך סידור שנכתב על ידי רשע אינה מתקבלת. בתוך דבריו הוא מספר על צדיק שתפילתו היתה מתקבלת, ולימים ראה שהוא צועק בתפילתו ואינו נענה. ואמר לו החכם, שאירע לו כן מפני שהחל להתפלל בסידור שכתבו רשע. על כן, נהגו גדולי ישראל להתרחק מספרים שנדפסו בבתי דפוס של מינים ושל עוברי עבירה (שו"ת שבט הלוי חלק ב' סימן קמ"ב, זקן אהרן הובא בברכי יוסף סימן רפ"א).

המשנה ברורה (שער הציצין סימן רפ"ד) אף כותב, כי גם הנוהגים לקרוא את ההפטרה מתוך תנ"ך שלם, מוטב שיקראו את ההפטרה מתוך חומש בודד, ובלבד שלא יקראו בתנ"ך שהודפס בבית דפוס שבבעלותו של מין ידוע גם, כי מרן החפץ חיים זצ"ל השתדל ופעל רבות שידפיסו את התנ"ך בבתי דפוס שבבעלות יהודים בלבד.

דף מו/ב אבל פודין את הבנים לאחר מיתת אביהן.

שחרור גנבים מבית הכלא, אימתי?

מבואר בסוגייתנו, כי כאשר אדם מכר עצמו לנכרים מצווה לפדותו כדי שלא יטמע בין הגויים. אולם, אין מצווה לפדות ישראל מומר להכעיס, והגמרא אף מספרת על מומר שמכר את עצמו לאומה של אוכלי אדם, בתקווה שאחיו לשעבר יפדוהו, ומשום שהיה מומר, לא פדוהו.

גנב רעב ללחם: על פי דברי סוגייתנו, פסק הרדב"ז (תשובות מכת"י סימן קס"ח), כי יש לפדות יהודים שנתפסו על ידי הנכרים בעוון גניבה, אם עשו זאת משום רעבונם ללחם, וגם במקרה שברור כי יחזרו לסורם, חייבים לפדותם אם הם מצויים בסכנת נפשות. אמנם, אין לפדות את אלה היודעים שאסור לגזול מן הנכרי וגונבים כדי להתעשר בלבד, מאחר שהם משומדים להכעיס.

תשלום לאדם כדי שלא יתנצר: יהודי מתורכיה, בעל משפחה, נלקח לבית עולמו, והותיר אחריו יתומים גדולים וקטנים. ביום מן הימים נכנסה רוח שטות באחד האחים הגדולים, שהודיע לבני משפחתו על כוונתו להמיר את דתו רח"ל. אחותו הגדולה נזדעזעה, ובעזרת ממון רב שהרעיפה עליו, עלה בידה להניאו מכוונתו הרעה. משנרגעו הרוחות, דרשה האחות מאחיה הקטנים, שיפרישו ממון מירושתם כדי להשתתף עמה בהוצאות, באמרה, כי מלבד הטובה שגרמה להם בהשבתו למוטב, שאם לא כן היה הדבר מזיק להם בשידוכים, חייבים הם על פי דין להשתתף בהוצאות, שהרי מוטל על קרובי אדם השבוי בין הנכרים לפדותו (שולחן ערוך י"ד סימן רנ"ב סעיף ב'), ומאחר שמבואר בסוגייתנו שסיבת חיוב זה הינה כדי שלא יטמע השבוי בין הנכרים, אם כן ודאי שחובה להציל את הקרוב מההשתמדות עצמה.

הפוסקים שנדרשו להכריע בסוגיה זו פסקו, כי אין לחייב את האחים להשתתף בהוצאות. היו מובא בשאלת יעב"ץ סי' א') שהביאו לכך ראיה מסוגייתנו האומרת שאין פודין את המומר, ואף אח זה שרצה להמיר את דתו, רשע גמור הוא, ואין כל מצווה להצילו מעבירה. אולם היעב"ץ (שם, סימנים ב', ג') דחה את סברתם בתוקף, וטען, כי על ידי דיבור בלבד אין אדם נחשב כמומר, וכל זמן שהאח לא השתמד בפועל, מצווה לשכנעו בממון שלא יעשה כן. בנוסף לכך טען היעב"ץ, כי סוגייתנו אמנם אוסרת להציל מומר שהכניס עצמו לסכנת נפשות, אך מותר להצילו מרשעותו עצמה. אלא, שמכל מקום אין לכופ את האחים לשאת בהוצאות, משום שמצוות הקרובים לפדות את קרובם, אינה מחילה שיעבוד על נכסיהם,

השייכים לגוי בלבד וישנם כאלו השייכים ליהודי בלבד, ייצא איפוא, שיתכן שהגרגירים שיופרשו למעשר - הם גרגירי החולין שהיו שייכים לגוי, ואילו התבואה שעבורה מופרש המעשר - חייבת במעשר, כיוון שהיתה שייכת ליהודי, ונמצא שהמעשר והתבואה שעבורה מופרש המעשר, אינם בדרגת חיוב מעשר זהה, ובאופן זה המעשר אינו חל. לעומת זאת, לדעת רש"י שכל גרגיר וגרגיר חצוי חייב במעשר וחציו פטור, המעשר, וכן התבואה שעבורה מופרש המעשר, לעולם זהים בדרגת חיובם.

פירוק שותפות, כיצד? מן התורה, חייב אדם להפריש תרומה מתבואה שגדלה בשדהו בלבד, ואילו הקונה תבואה מרעהו, מדאורייתא אינו חייב להפריש תרומה, אלא מדרבנן בלבד (בבא מציעא פח/א). והנה, הרמב"ם (הלכות מכירה פרק י"ג הלכה י"ב וכן, הלכות מעשר פרק ו' הלכה י') כותב, כי שותפים המפרקים את השותפות ביניהם, נחשבים כלקוחות האחד כלפי זולתו. שכן, מאחר שאין ידוע היכן שוכן חלקו של כל שותף, יתכן שכל אחד מהם לקח את חלקו של רעהו, ומשום כך בעת פירוק השותפות, כל אחד מהם מוכר את חלקו לשותפו.

על פי זה, עורר הגר"ח קנייבסקי שליט"א (דרך אמונה פרק א' מתרומות בשער הציון ס"ק שני"א) שאלה מעניינת לגבי שותפים יהודים שחלקו ביניהם את תבואתם. לכאורה לדעת בעלי התוספות הם לא יוכלו להפריש תרומות ומעשרות מן התבואה עצמה, מאחר שלגבי התבואה שהיתה שייכת לשותף השני כל אחד מהם נחשב כלקוח, אם כן, תבואה זו **פטורה** ממעשרות מן התורה, ואילו התבואה שהיתה שלו מאז ומעולם, **חייבת** במעשר מן התורה, ונמצא שהפריש מעשר שאינו בדרגת חיוב שווה עם הפירות שנתעשרו. אולם, לדעת רש"י, אין כל מניעה להפריש מעשר מן התבואה, שהרי בכל גרגיר וגרגיר יש להם בעלות משותפת, וכאשר הוא נוטל לידי תבואה כדי להפרישה למעשר, הריהי באותה דרגת חיוב של התבואה העומדת לפניו שהרי כל הגרגירים דינם שווה. על כן, כדי לצאת ידי חובת כל הדעות, מן הראוי להפריש תרומות ומעשרות קודם החלוקה, שאז עדיין אינם נחשבים כלקוחות.

ואף טענת אחותם שהצילתם מבושה אינה תקפה, שכן, יכולים הם לטעון שמעשי אחיהם אינם נוגעים אליהם והדבר אינו מביישם.

הצלת משפחות מידי המסיון: נידון זה אקטואלי ביותר בימינו, כאשר לצערנו הרב, אנשי המסיון מנסים לשדל משפחות השרויות במצוקה כלכלית חמורה, להמיר את דתם רח"ל. אולם, אף שנתנו את הסכמתם לכך, כל זמן שלא המירו את דתם, אינם נחשבים כמומרים, ומצווה וחובה להצילם מציפורני השמד.

שר האוצר של דוד המלך: היעב"ץ, מביא ראיה לדבריו מהנהגתו של דוד המלך ע"ה, שמינה על אוצרותיו הרבים את שבואל בן גרשום, נכדו של משה רבינו, כדי להרחיקו מעבודה זרה (ב"ב קי"א). הרי לנו, שאף כי אין חובה לדאוג לצרכיו של המומר, מצווה להוציאו ממוחשכים ולהחזירו למוטב.

דף מז/ב טבל וחולין מעורבין זה בזה

פירוק שותפות, כיצד?

גמרתנו מביאה את דברי רבי הסובר, כי תבואה שגדלה בבעלות משותפת של יהודי ונכרי, הרי היא **תערובת** של טבל וחולין, משום שתבואת ישראל חייבת במעשר, ואילו תבואת הגוי פטורה ממעשר, ואף לאחר שיחלקו ביניהם השותפים את התבואה, לא יהא בכך כדי להועיל, שהרי הספק הוא למי היתה שייכת התבואה כאשר צמחה, ובחלוקה כעת אין כדי להכריע ספק זה.

בהגדרתה של תבואה מעורבת זו, נחלקו רש"י ובעלי התוספות. לדעת רש"י (ד"ה טבל) **כל גרגיר** וגרגיר של חיטה, נמצא בבעלות משותפת של השותפים. אולם, לדעת בעלי התוספות וראשונים אחרים, אין כוונת רבי שלכל אחד מן השותפים יש בעלות על כל חצי גרגיר, אלא, בכלל התבואה יש לכל אחד מהם מחצית שאינה ידועה ומבוררת, ולכל אחד בעלות מלאה על גרגירים מסויימים שלשותפו אין כל חלק בהם.

למחלוקת זו השלכה הלכתית לגבי אופן הפרשת התרומות והמעשרות מהתבואה המעורבת. שכן, לדעת בעלי התוספות הסוברים שישנם גרגירים

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר בכל יום משנה אחת הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם! חייג עכשיו: *3029

או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

